

LBRIS

We know
books

Bernard L. Montgomery. *El General Espartano*

© pentru ideea originală, EMSE EDAPP, S. L., 2024

© pentru texte, Marta Comesaña Pérez, 2024

© pentru prezenta ediție, EMSE EDAPP, S. L., 2024

Îngrijire editorială: Bonalletra Alcompas, S. L.

Design și ilustrație copertă: Pau Taverna

Design și machetare: LitusGrâfic

Fotografie copertă: Alamy/Cordon Press

© Ilustrații și fotografii din interiorul cărții: p. 31. Domeniul public/Imperial War Museums Collection; p. 54. Domeniul public; p. 71. Domeniul public/War Office Official photographer; p. 94. Domeniul public/Sgt. Morris-No. 5 Army Films; p. 105. Domeniul public/Imperial War Museums Collection; p. 120. Domeniul public/Imperial War Museums Collection și p. 122. Domeniul public/Archives New Zealand.
Toate drepturile rezervate

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Bernard L. Montgomery

Generalul spartan

Marta Comesaña Pérez

Copyright © 2025 Grup Media Litera

pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fii

Redactor: Sorin Șerb

Corector: Rodica Crețu

Copertă: Vlad Panfilov

Tehnoredactare și prepress: Marin Popa

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

COMESAÑA PÉREZ, MARTA

Bernard L. Montgomery: Generalul spartan /

Marta Comesaña Pérez. – București: Litera, 2025

ISBN 978-630-355-126-5

94

929

Cuprins

Bernard L. Montgomery, „Maimuța”	7
Un război cum n-a mai fost	21
Punctul de cotitură	41
Succese, confruntări și eșecuri	79
Eu, Montgomery	119
Cronologie	131

Bernard L. Montgomery, „Maimuța“

În Academia Militară Regală Sandhurst era, în acea noapte, o liniște neobișnuită. Scările care separau cazărțile fiecărei companii erau în semiîntuneric, doar lumina slabă a unuiu dintre felinarele care iluminau terenul de instrucție pătrunzând prin fereastra din casa scării. Cadeții Companiei B „Sângeroșii“ urcară fără zgomot scările. Aflaseră că bobocul din Compania A pe care voiau să-l ia prin surprindere tocmai își terminase serviciul de gardă și se pregătea de culcare. Caporalul Bernard Law Montgomery avea o brichetă în mână dreaptă și era ultimul în șirul cadeților.

Planul, pe care-l pregătiseră vreme de câteva săptămâni, era următorul: doi cadeți urmau să se năpustească primii și să-i neutralizeze pe camarazii bobocului, dacă aceștia ar fi încercat să-l ajute; după aceea alți doi urmau să intre și să-l imobilizeze pe nefericit. În fine, Montgomery urma să dea foc poalelor cămășii acestuia. Totul a decurs

conform planului, dar „gluma” a scăpat de sub control. Până să-și dea seama, flăcările cuprinseseră picioarele nefecitului, care țipa ca din gură de șarpe, iar mirosul oribil de carne arsă se răspândise prin dormitor. Nici Bernard L. Montgomery, nici camarazii săi nu au reacționat decât după ce comandantul, alertat de țipete, a intrat în cazarmă și a întrebat ce dracu’ se întâmplă. Văzând acea scenă dantescă, comandantul a aruncat o pătură peste victimă ca să stingă focul, muștrulundu-i în același timp pe Montgomery și pe camarazii lui și ordonându-le să fugă la infirmerie pentru a aduce medicul.

Acest grav incident, care a avut loc în primăvara lui 1907, la câteva luni după ce Bernard L. Montgomery fusese admis la Academia Militară Regală Sandhurst, ar fi putut să-l coste cariera militară. Cu doar câteva săptămâni înainte fusese avansat de la gradul de cadet la cel de caporal. Încă de la intrarea sa la academie, Montgomery se remarcase prin caracterul său bătăios, violent și retras. Se remarcase, de asemenea, prin aptitudinile sale sportive: așa cum urcase rapid în rândurile armatei, își câștigase și un loc de titular în echipa de rugby. Pentru că era primul în atâtea domenii, se impusese ca lider printre colegii săi, de unde și preluarea controlului asupra Companiei B „Sângeroșii”, cum era cunoscută compania de cadeți din care făcea parte și despre care Monty însuși avea să spună: „Divizia mea era formată dintr-o gașcă de cadeți cam duri și scandalagii”.¹ Războiul declanșat între

¹ Montgomery, Bernard B.L. (Viscount of El Alamein), 1958. *The Memoirs of Field-Marshal Montgomery*. Cleveland/New York: The World Publishing Company, p. 24.

cele două companii de cadeți de la Sandhurst, A și B, era la apogeu după unele evenimente din săptămânile premergătoare incidentului de mai sus, în urma cărora nu puțini ajunseseră la spital, așa că umilirea și agresarea acelui camarad din compania inamică părea o idee bună.

Montgomery nu s-a căit niciodată după acel incident. De fapt, personalitatea sa a fost mereu subiect de controverse. Contemporanii săi și cei care l-au cunoscut afirmău că, de multe ori, avea accese de furie și susținea puncte de vedere ieșite din comun. Dwight D. Eisenhower a spus cândva despre el că este un psihopat.¹ În ultimele decenii, cercetători ca istoricul Antony Beevor sau psihiatrul irlandez Michael Fitzgerald au considerat că deciziile sale, relațiile sale cu superiorii și subordonații și chiar comportamentul său în al Doilea Război Mondial par să sugereze că nu era pur și simplu o persoană egocentrică, morocănoasă și dificilă, ci că este posibil să fi suferit de o tulburare de dezvoltare precum sindromul Asperger.²

Găsit vinovat, consecințele pentru el au fost semnificative, pentru că a fost pe punctul de a fi exmatriculat. Orice alt soldat ar fi renunțat la carieră de teama

¹ Villatoro, Manuel P., 4 octombrie 2018. „Tulburarea ascunsă a misoginului Montgomery: a avut marele erou englez al celui de-al Doilea Război Mondial sindromul Asperger?”, în *ABC Historia*. Accesat pe 13 februarie 2024 la adresa https://www.abc.es/historia/abci-trastorno-oculto-misogino-montgomery-tenia-asperger-gran-heroe-ingles-iigm-201810041502_noticia.html.

² Fitzgerald, M., 2000. „Avea mareșalul Bernard Montgomery (Montgomery de la Alamein) sindromul Asperger?”, în *Indian Journal of Psychiatry*, nr. 42 (1), pp. 73–76.

calvarului pe care ar fi trebuit să-l sufere tot restul carierei militare, însă Montgomery a depășit așteptările: „Nu am cunoștință de nici un cadet care să fi devenit comandant de companie și care să fi ajuns ulterior la cel mai înalt grad în armată. Mulți au avansat rapid în grad, dar ceva mai târziu au clacat.”¹

Din Australia, la Sandhurst

Bernard Montgomery (Law era numele de familie al bunicii sale, pe care familia l-a adoptat mai târziu) se născuse cu 20 de ani mai devreme, în 1887, chiar în anul în care regina Victoria sărbătorea jumătate de secol de domnie.

S-a născut pe 17 noiembrie în Kennington, o suburbie săracă din sudul Londrei. A fost al patrulea copil, dintre cei nouă, ai lui Henry Hutchinson și Maud (născută Farrar) Montgomery. Și tatăl, și mama sa proveneau din familii reprezentative pentru pilonii-gemeni ai Marii Britanii victoriene: guvernul colonial și Biserica Anglicană. Henry se născuse în India. Tatăl său, Robert, fusese administrator și lucrase pentru consulatul britanic din Punjab, unde devenise, cu mari eforturi, viceguvernator. Munca sa pentru imperiu i-a adus, în cele din urmă, titlul de cavaler. După mai mulți ani în India, familia s-a întors în Marea Britanie, iar Henry a fost hirotonisit preot în 1871.

¹ Montgomery, B.L. (Viscount of El Alamein), 1958. *The Memoirs of Field-Marshal Montgomery*, Cleveland/New York: The World Publishing Company, p. 25.

Neamul Montgomery se trage din Roger de Montgomery, un nobil dintr-un orașel din Normandia, rudă și aliat al lui William Cuceritorul. În timpul campaniei din Normandia din 1944, Bernard nu a putut să nu remarce că, într-un fel, recucerea țara celui mai faimos strămoș al său.

La rândul ei, Maud era una dintre fiicele ilustrului preot paroh Frederic W. Farrar, un cleric strălucit și un scriitor prolific, profesor la apreciată școală Harrow din Londra și director al prestigiosului Marlborough College. Din ce în ce mai cunoscut în cercurile teologice pentru scrierile sale („Viața lui Hristos” a cunoscut peste 30 de ediții) a fost numit în 1876 preot canonic la Westminster și rector la St Margaret's, biserică a Parlamentului subordonată abației. A devenit apoi capelan onorific al reginei Victoria și, în 1895, a fost numit preot paroh la Canterbury.

Henry și preotul decan Farrar s-au întâlnit pentru prima dată la Harrow, ca elev și profesor. Ani mai târziu, după un lung turneu în Orientul Mijlociu, Henry a devenit adjunctul lui Farrar la St Margaret's. Atunci a cunoscut-o pe Maud. El avea 29 de ani, iar ea – 11. Henry s-a atașat imediat de fată, dar nu s-au căsătorit până în 1881, când au primit binecuvântarea preotului paroh. Maud încă nu împlinise 17 ani.

Ca și decanul Farrar, Henry era un om al religiei devotat vocației sale și și-a condus cu succes congregația. În 1879 a primit o parohie a sa, St Mark's din Londra, unde Bernard s-a născut câțiva ani mai târziu. În curând, St Mark's a devenit un exemplu pentru alte congregații și, ca urmare, în 1889, lui Henry i s-a propus să devină

episcop de Tasmania. Bunicul lui Monty tocmai murise și îi lăsase fiului său impresionanta moșie a familiei. Din nefericire pentru Henry, moștenirea era grevată de o ipotecă neachitată de 13 000 de lire sterline, astfel că, în ciuda depărtării, plecarea în Tasmania părea o soluție salvatoare. De acum încolo însă, atmosfera familială avea să devină deosebit de rigidă și de austeră. Întreaga familie s-a mutat în Australia când Monty avea doar doi ani.

În Australia, episcopul Henry petrecea perioade lungi departe de casă, ocupându-se de problemele congregației la sute de kilometri depărtare, astfel că educația copiilor îi revenea aproape exclusiv lui Maud, care nu fusese niciodată o mamă devotată și iubitoare. Cea mai mică greșală era motiv de corecție, iar ea își bătea și își pedepsea copiii pentru orice motiv. Lui Monty i-a fost întotdeauna greu să accepte metodele dure ale mamei sale aplicate lui și fraților săi: „Erau reguli clare pentru noi, copiii. Trebuia să te supui. Indisciplina atrăgea o pedeapsă rapidă. O disciplină mai puțin rigidă și o înțelegere mai afectuoasă ar fi putut produce rezultate mai bune, cu siguranță diferite, pentru mine”.¹ Băiețelul a început apoi să se revolte și să conteste autoritatea mamei sale, astfel că relația dintre ei a devenit tensionată și distantă. Cu toate acestea, Montgomery nu a contestat niciodată roadele educației primite, deoarece, după cum el însuși avea să recunoască mai târziu, atitudinea mamei sale, deși dură și neiertătoare, s-a dovedit eficientă: „Cu toții eram pe drumul cel

¹ Montgomery, B.L. (Viscount of El Alamein), 1958. *The Memoirs of Field-Marshal Montgomery*, Cleveland/New York: The World Publishing Company, p. 18.

bun. Nu au existat certuri în familie.”¹ Pe de altă parte, Bernard îl respecta pe tatăl său: „L-am adorat. A fost întotdeauna un prieten. Dacă a existat vreodată un sfânt pe acest pământ, acela a fost tatăl meu.”² Moartea acestuia în 1932, în timp ce Bernard era detașat în Egipt, a fost o lovitură teribilă pentru el.

Când familia a revenit la Londra în 1901, Bernard avea deja 13 ani. Tatălui său i s-a oferit postul de secretar al Societății pentru propagarea Evangheliei, care organiza misiunile. Henry a revenit în Anglia călcându-și pe suflet, deoarece familia lui se integrase foarte bine în Australia. Cu toate acestea, postul era de mare importanță și a acceptat în cele din urmă. Tânărul Bernard a fost înscris la Saint Paul's, o școală publică remarcabilă din cartierul Hammersmith, unde s-a stabilit familia. Episcopul Henry și-ar fi dorit, fără îndoială, ca fiul său să meargă la Harrow, așa cum făcuse el, dar dificultățile financiare permanente ale familiei au fost potrivnice. La începutul lui 1944, Monty a revenit în vechea sa școală, când Saint Paul's a devenit cartierul general al Grupului XXI de Armate. De data aceasta, generalul Montgomery a ocupat biroul fostului director din timpul anilor săi de școală.

Primele zile la St Paul's nu au fost ușoare: obișnuit să fie educat de guvernante și să alerge mult pe-afară, Bernard nu excela din punct de vedere academic. Cu toate acestea, și-a dat repede seama că are talent pentru sport, probabil datorită timpului petrecut în Tasmania la joacă,

¹ *Ibidem*, p. 18.

² *Ibidem*, p. 19.

în aer liber. În puțin mai mult de trei ani a devenit căpitanul echipei de rugby și al echipei de crichet, precum și membru al echipei de natație, al cărei căpitan era fratele său mai mare, Donald (ambii învățaseră să înoate în timpul copilăriei lor în Australia).

În scurt timp, Monty și-a câștigat porecla *Monkey* („mămuță“, în engleză). Iată un fragment dintr-un articol intitulat „Mămuța“, apărut în ziarul școlii Saint Paul în noiembrie 1906: „Vânătoarea acestui animal este o misiune periculoasă. Aleargă repede și direct spre tine fără a se abate. Are o nucă de cocos într-o mână și este însoțit de unul dintre tovarășii săi.“¹ Tânărul Monty era mărunț, dur, nervos și extrem de rapid.²

Montgomery a avut întotdeauna amintiri plăcute de la Saint Paul. Deși spunea adesea că nu avusese o copilărie ușoară din cauza relației cu mama sa, mărturisea că fusese fericit la școală: „Pentru prima dată în viață, am ajuns să dețin conducerea și autoritatea. Am fost fericit acolo.“³

Deși episcopul Henry ar fi vrut ca fiul său să îi calce pe urme și să devină om al Bisericii, lui Bernard i-a fost clar de la o vârstă fragedă că vrea să fie soldat. Cu toate acestea, când i-a spus tatălui său ce decisese, acesta nu a încercat să îl descurajeze. Pe măsură ce Bernard a crescut și a devenit tot mai hotărât să urmeze cariera militară,

¹ Montgomery, B.L. (Viscount of El Alamein), 1958. *The Memoirs of Field-Marshal Montgomery*. Cleveland/New York: The World Publishing Company, pp. 20–21.

² Montgomery, B., 2010. *A Field-Marshal in the Family* [ePub], Londra: Pen & Sword Military.

³ *Ibidem*, p. 20.

și-a dat seama că trebuia să se străduiască mai mult dacă voia să se califice pentru un loc la Academia Militară Regală Sandhurst. Această instituție pregătea ofițeri de armată încă din 1802 și, pe vremea lui Montgomery, era cea mai rapidă cale către o poziție de comandă. De fapt, cu câțiva ani mai devreme, în 1894, tânărul Winston Churchill absolvise acolo.

În toamna lui 1906, după un examen dur, Montgomery a fost admis pe locul 72 din 177 de candidați. În ianuarie 1907, la vârsta de 19 ani, și-a început cariera militară. Era un tânăr intransigent, athletic, modelat de educația victoriană a mamei sale, care îi dădea toate atuurile unui bun soldat.

Un viitor promițător

Taxa de studii la Sandhurst pentru copiii de civili era de 150 de lire sterline pe an și includea masa, cazarea și toate cheltuielile necesare, iar părinții lui Montgomery au fost de acord să îi dea încă două lire pe lună pentru cheltuieli personale. Să trăiască cu puțin nu era un lucru nou pentru el, care se obișnuise cu dificultățile financiare ale familiei sale; cu toate acestea, era de departe unul dintre cei mai săraci dintre colegii săi: „În acele zile, cadeții începuseră să poarte ceasuri la mână. Puteau fi cumpărate din magazinul academiei. Ajunsesem să mă uit la ele cu invidie, dar nu-mi puteam permite să cumpăr unul.“¹

¹ *Ibidem*, pp. 23–24.

Poate din acest motiv, Montgomery a studiat din greu și s-a adaptat rapid la viața de academie și de cadet. De asemenea, a început să exceleze în special în sport. Era hotărât și dădea dovadă de o mare încredere de sine, ceea ce a făcut din el, în scurtă vreme, un lider printre colegi, fiind promovat de la cadet la caporal în câteva săptămâni de la intrarea la Sandhurst.

Incidentul cu bobocul din Compania A a încetinit (aproape că a frânat complet) cariera lui Montgomery. Înțelegând gravitatea situației, mama sa a intervenit pe lângă superiorii lui. Luase decizia de a-și apăra fiul nu doar pentru a-l ajuta, ci și pentru a evita un scandal public care putea șifona reputația numelui Montgomery. În timpul întrevederii cu comandantul de la Sandhurst, Maud a aflat că fiul ei ar fi urmat să fie promovat la gradul de sergent-major.

Cu toate acestea, Bernard nu numai că a fost degradat, dar și-a pierdut tot respectul pe care îl câștigase în rândul superiorilor săi, nu a putut absolvi cu colegii săi și a trebuit să mai aștepte încă șase luni. Din fericire pentru el, nu a fost exmatriculat, probabil pentru că dovedise un talent militar înăscut și grație eforturilor depuse de Maud, dar și de maiorul Forbes din Royal Scots Fusiliers, pe care Bernard îl numește în memoriile sale drept persoana care s-a implicat cel mai mult pentru a se asigura că urmările farsei nu erau catastrofale. Montgomery a absolvit, în cele din urmă, în vara lui 1908.

Salariul soldaților de pe teritoriul britanic era foarte mic; în armata din India, în schimb, salariul era mai bun și îți asigura un trai confortabil. Bernard era convins că

cel mai potrivit mod să ducă o viață mai bună era să obțină o detașare în India, destinație deja prezentă în viața familiei sale. Tânărul pusese ochii pe una dintre cele mai populare, dar mai puțin căutate, unități de infanterie ale armatei britanice, un regiment neînfricat care participase la numeroase războaie și bătălii. Astfel, în decembrie 1908, Bernard L. Montgomery, în vârstă de 21 de ani, s-a alăturat Batalionului 1 din Royal Warwicks la Peshawar, pe frontiera de nord-vest a Indiei. El călca pe urmele bunicului său patern, care fusese un guvernator colonial devotat; și el urma să lupte pentru a apăra prețioasele interese ale Rajului britanic, nume sub care era cunoscută dominația britanică asupra Indiei încă din 1858.

Cu toate acestea, Montgomery nu s-a bucurat de timpul petrecut în India, deoarece nu i-a oferit provocările pe care le dorea. În plus, spre deosebire de Sandhurst, nu era foarte popular printre camarazii săi, probabil pentru că nu avea în batalion colegi la fel de curajoși precum cei din Compania B „Sângeroșii”. Nici el nu avea o părere prea bună despre ei: „Mi se părea că soldaților din India le lipsește ceva. Cunoșteam bine armata indiană. Oamenii erau splendizi, [dar] ofițerii britanici nu erau prea competenți. Principala problemă era clima extremă și lipsa de contact cu Europa; aveau tendința să îmbătrânească rapid după 45 de ani.”¹ În general, Monty stătea mai tot timpul singur, devenind tot mai rece și distant.² Sunt demne de atenție și observațiile sale referitoare la

¹ *Ibidem*, p. 28.

² Horne, A. și Montgomery D., 1994. *The Lonely Leader*. Londra: MacMillan.